

Kształcenie literackie na platformie Navoica jako reprezentacji uniwersytetów trzeciej generacji (studium przypadku)

STRESZCZENIE

CEL NAUKOWY: Celem badania było zrozumienie przyczyn trudności kształcenia literackiego na platformie MOOC Navoica jako reprezentacji uniwersytetów trzeciej generacji.

PROBLEM I METODY BADAWCZE: Problem: z czego wynikły trudności, na które natrafiła autorka literaturoznawczego kursu MOOC. Metody: obserwacja uczestnicząca, instrumentalne studium przypadku, wywiady, analiza dokumentów zastanych.

PROCES WYWODU: Wstęp prezentuje ewolucję instytucji uniwersytetu, platformę Navoica i kurs MOOC. Następnie omówione są trudności napotkane podczas implementacji tego kursu na platformę. Były związane z nadmiernym podziałem treści na jednostki, zbyt swobodną organizacją otwartego forum dyskusyjnego, administracyjnym zablokowaniem udostępniania prezentacji PowerPoint, utrudnieniem wstawiania hiperłączy, unifikacją testów, nadreprezentacją filmów i standaryzacją formy kursu. W zakończeniu przedstawione zostały propozycje przystosowania platformy Navoica do zamieszczania kursów literaturoznawczych.

WYNIKI ANALIZY NAUKOWEJ: Platforma Navoica jako reprezentacja uniwersytetów trzeciej generacji nastęrczyła trudności w zamieszczaniu kursu literaturoznawczego. Platformę warto uzupełnić o funkcjonalności ułatwiające projektowanie kursów humanistycznych.

WNIOSKI, INNOWACJE, REKOMENDACJE: Platformę Navoica można przystosować do potrzeb dydaktyki polonistycznej. Warto nawiązać bliższą współpracę administratorów platformy Navoica z przedstawicielami różnych dyscyplin naukowych, w tym zwłaszcza literaturoznawstwa, a także uczelniami, szkołami, instytucjami naukowymi i oświatowymi w celu rekomendowania wysokiej jakości zajęć humanistycznych, wsparcia rozwoju e-learningu i docenienia pracy autorów kursów.

→ **SŁOWA KLUCZOWE: MOOC, MAKDONALDYZACJA KSZTAŁCENIA, E-LEARNING, KSZTAŁCENIE LITERACKIE, STUDIUM PRZYPADKU**

ABSTRACT

Literary Education on the Navoica Platform as the Representation of the Third Generation Universities (Case Study)

RESEARCH OBJECTIVE: The aim of the study was to understand the cause of difficulties in literary education within the MOOC platform as a representation of the Third Generation Universities.

THE RESEARCH PROBLEM AND METHODS: Problem: what caused the difficulties encountered by the author of the MOOC literary course. Methods: participant observation, instrumental case study, interviews, analysis of existing documents.

THE PROCESS OF ARGUMENTATION: The introduction presents evolution of the university institution, the Navoica platform, and the MOOC course. Then, the difficulties encountered while implementing this course on the platform are discussed. They were related to the excessive division of content into units, too free arrangement of an open discussion forum, administrative blocking of sharing PowerPoint presentations, hindering the insertion of hyperlinks, unification of tests, overrepresentation of films and standardization of the form of the course. Next, the proposals for adapting the Navoica platform to the implementation of literary courses are presented at the end of article.

RESEARCH RESULTS: The Navoica platform as a representation of the Third Generation Universities made difficulties in setting the literary course. However, it is worth completing the platform with functionalities that facilitate the design of humanities courses.

CONCLUSIONS, INNOVATIONS, AND RECOMMENDATIONS: The Navoica platform can be adapted to the needs of the didactics of literary studies. It is worth establishing closer cooperation between the administrators of the Navoica platform and representatives of various scientific disciplines, especially literary studies, as well as with universities, schools, scientific and educational institutions in order to recommend high-quality humanities classes, support the development of e-learning and appreciate the work of the authors of the courses.

→ **KEYWORDS:** MOOC, MACDONALDIZATION OF EDUCATION, E-LEARNING, LITERARY EDUCATION, CASE STUDY

Wstęp

Niniejsze studium przypadku (Stake, 2009) ma na celu przekazanie wiedzy opartej na doświadczeniach wynikłych z przygotowania kursu MOOC *Literatura i nowe media* (Ślósarz, 2021)¹ na platformie Navoica. Problem trudności z opracowaniem zdalnego kursu literaturoznawczego nie jest dotychczas zbadany. Analizy kursów MOOC skoncentrowane

---

¹ Pierwsze dwie edycje kursu zaplanowano jako dostępne dla studentów Uniwersytetu Pedagogicznego.

są na procesie nauczania, projektowaniu kursów, efektach kształcenia i wskaźnikach zapamiętywania (Abdelghani, 2018, s. 53).

Uniwersytet definiowany jest jako szkoła wyższa o charakterze nietechnicznym, prowadząca badania, kształcąca studentów i mająca uprawnienia do nadawania stopni naukowych. Uniwersytety rozwijały się w Europie od XI w., zaspokajając zapotrzebowanie na prawników, teologów i lekarzy, ale też doskonaląc tzw. sztuki wyzwolone (*artes liberales*), czyli umiejętności odróżniające ludzi wolnych od niewolników. Ze sztuk wyzwolonych wywodzą się dzisiejsze wydziały humanistyczne.

Uniwersytet drugiej generacji, czyli humboldtowski, ukształtował się pod koniec XVII w. i skupiał się na badaniach, za pewne uznając to, co racjonalne (Wissema, 2005, s. 31). Uzależnił się od publicznych środków, zbiurokratyzował, upolitycznił. Lobbing stał się czynnikiem naukowego rozwoju, normą przeciętność (Wissema, 2005, s. 25-36). Konkurencyjne okazały się komercjalizujące *know-how* instytuty badawcze, w USA prywatne: Massachusetts Institute of Technology i Stanford University.

Dłatego uniwersytety trzeciej generacji (dalej: UTG) stają się międzynarodowymi centrami transferu technologii. Po badaniach i edukacji komercjalizację technologii uznano bowiem za trzeci cel. Granty, transfery przynoszą zyski, tworzone są interdyscyplinarne zespoły i kolegia dla najzdolniejszych studentów, dominuje język angielski (Wissema, 2005, s. 44-47). Uniwersytety służą innowacyjności gospodarki (Haberla i Bobowski, 2013, s. 9). Jednak kształcenie staje się jednostronne, pozbawione elementów humanistycznych, zawartych dawniej w sztukach wyzwolonych. Na studiach menedżerskich najczęściej pomija się aspekty moralne (Sułkowski i Ignatowski, 2016). Zubożono ludzką wrażliwość na niebezpieczeństwa, wynikające np. z eksperymentów medycznych i technologii. Pomijanie nauk humanistycznych redukuje odczuwanie wartości i jakości estetycznych, tradycji i sensu (Marquard, 1994). Ograniczenie kształcenia dotyka kandydatów na lekarzy (Sato, 2019), choć w krajach anglosaskich i niemieckojęzycznych uwzględniono sformułowany przez Hipokratesa postulat poznawania literackich prezentacji ludzi chorych przez adeptów medycyny, pielęgniarstwa, rehabilitacji i dietetyki (Hozysz, 2020). Kandydaci na dziennikarzy poznają literaturę „jako wzorzec niezależnego – niekoniumkuralnego i niedyspozycyjnego np. wobec ośrodków władzy – myślenia i odczuwania” (Kaliszewski, 2011, s. 66).

Przygotowując kurs *Literatura a nowe media*, zamierzano uzupełnić kształcenie o komponent humanistyczny. Kurs obejmuje 7 modułów dotyczących ewolucji nośników książki, literatury ergodycznej i multimedialnej, kartograficznych i statystycznych metod badania literatury, remediacji druku, wideoliteratury i kryzysu fabuły. Moduł składa się z filmu, trzech multimedialnych prezentacji albo ilustrowanego tekstu HTML, ćwiczeń i końcowego testu. Są też fora: zapoznawcze i dyskusyjne, ćwiczenie w ocenie zadań współkursantów, ankiety. Student widzi swe postępy, a po zdobyciu 70% punktów może sobie wydrukować zaświadczenie ukończenia kursu.

Metody i narzędzia badawcze

Sformułowano hipotezę: Platforma Navoica jako reprezentacja UTG jest nieprzystosowana do zamieszczenia kursu literaturoznawczego.

Obserwacji uczestniczącej poddano przygotowywanie kursu, podczas którego poznano funkcje i zawartość platformy Navoica oraz instrukcje do niej. Przenalizowano dokumenty zastane: korespondencje na platformie Microsoft Teams w ramach Interdyscyplinarnego Zespołu Badań nad MOOC (9 wpisów) i z członkami zespołu projektowego *Chcieć to MOOC* (18 wpisów), a także 180 e-maili, wymienionych z audytorami², realizatorkami filmów, recenzentami, koordynatorem projektu i innymi osobami zaangażowanymi w tworzenie kursu, zwłaszcza podczas realizacji filmów (lipiec 2020) oraz implementacji kursu na platformę (maj–czerwiec 2021).

Obserwacje poddano triangulacji, która obejmowała przeprowadzenie wywiadów z czworgiem autorów kursów MOOC (w tym dwiema autorkami z innej uczelni) zamieszczonych na platformie Navoica. Dwa z przygotowanych przez nich kursów poddano metodyczno-technicznej i merytorycznej recenzji. Wywiady były zogniskowane (Kvale, 2010, s. 44) na przydatność technicznych możliwości tej platformy oraz efektywność administrowania nią.

Navoica a kształcenie literackie

Rozwiązywanie niżej wskazanych problemów ujawniło aspekty niedostosowania platformy Navoica do potrzeb kształcenia literackiego.

1. Nadmierny podział na jednostki

Audytorka wskazała jako wzorcowo podzielony na jednostki kurs *Zdjęcia satelitarne w szkole* (Solanowska-Ratajczak i Jasiak, 2021). Podjęto w nim kontrowersyjny temat przyczyn kryzysu klimatycznego. Autorzy kursu zamieścili hiperłącza do materiałów świadczących o tym, że wielu naukowców, media głównego nurtu i politycy wskazują na źródła antropogeniczne. Jednak Komitet Nauk Geologicznych PAN zaleca badać inne przyczyny zmian klimatu niż emisja CO₂ (Komitet Nauk Geologicznych PAN, 2009, 2019), a astronomowie wskazują na cykliczne zmiany klimatu co ok. 125 tys. lat, spowodowane precesyjnym ruchem Ziemi. Należałoby więc zaprezentować dwa przeciwstawne stanowiska. Jednak autorzy kursu opowiedzieli się za źródłami antropogenicznymi, a pozostałe nazwali mitami. Być może w dłuższym wywodzie powstałaby szansa wyważenia racji obu stron.

---

² Audytorami nazwano pracowników Zespołu nr 5 z Laboratorium Inteligentnych Systemów Informatycznych Ośrodka Przetwarzania Dokumentów – Państwowego Instytutu Badawczego Ośrodek Przetwarzania Informacji w Warszawie. Zajmują się technicznymi i metodycznymi aspektami kursów, ale do spraw merytorycznych się nie odnoszą. Audytorką kursu *Literatura a nowe media* została m.in. absolwentka filologii angielskiej UW z tytułem magistra, uzyskanym w 2019 r.

Skrótość może przyczyniać się do korzystania z jednostronnych źródeł informacji, braku zaufania do wiedzy ekspertów, dezinformacji, powstawania baniek informacyjnych i ulegania manipulacji emocjami. Tymczasem UTG, przekazujące skomplikowane treści, mogłyby mieć wsparcie w platformie MOOC, która przedstawia różne stanowiska, uczy oceny jakości informacji i samodzielnego myślenia wbrew presji mainstreamowych mediów.

2. Zbyt swobodna organizacja forów dyskusyjnych

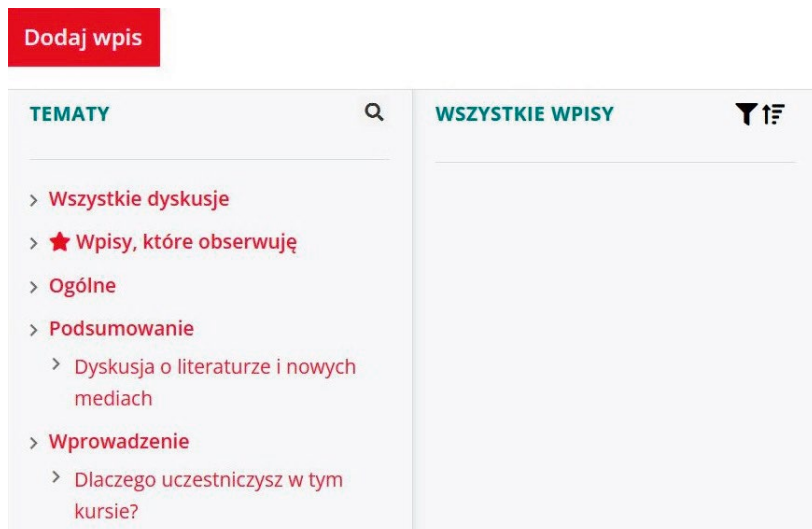
Platformę Navoica oparto na konektywistycznym współtworzeniu wiedzy. Dlatego w strukturze kursu dyskusje są tak samo ważne, jak treści merytoryczne, postępy użytkownika i prowadzący. Odzwierciedla to układ głównych zakładek.

Ilustracja 1. Pasek z zakładkami – struktura kursu

W zakładce *Dyskusja* można śledzić, przeszukiwać i filtrować wpisy, a także reagować na nie. Na pasku bocznym przewidziano wykaz dyskusji oraz ich kategorii. Jednak ustawienie *Wprowadzenia* przed *Podsumowaniem* audytorka uznała za niemożliwe – choć brak chronologii zakłóca architekturę informacji.

Ilustracja 2. Fragment zakładki *Dyskusja*

Stawiając na dyskusje uczestników i wspólne wytwarzanie wiedzy (Siemens i Downes, 2011), nie przewidziano tworzenia kursów bazowych (Gurba, 2015, s. 89-90), w których pojawia się wykład, a przekaz wiedzy bywa jednokierunkowy. Tymczasem w realiach przeciążenia informacyjnego według psychologa niezbędne są zdalne kursy, w których „nauczyciel powinien być odpowiedzialny za całokształt materiałów i informacji kierowanych do studentów” (Wieczorkowska-Wierzińska, 2011, s. 338). Na platformie Navoica wymagane jest jednak utworzenie dyskusji na żywo. Prowadzący i wyznaczeni przez niego administratorzy mogą edytować i usuwać wpisy, zamykać i otwierać tematy – ale po zamieszczeniu wpisu, gdy błędne mniemania mogły się rozpowszechnić.

Tymczasem w kształceniu literackim kluczową rolę odgrywa interpretacja (Fish, 2002), która podlega weryfikacji i falsyfikowaniu (Markiewicz, 1996; Eco i in., 1996). Nadmiar wpisów może zaś weryfikację uniemożliwić, narzucając interpretacje błędne, mitotwórcze, upolitycznione, mniejszościowe – jak dzieje się to w mediach społecznościowych ze szkodą dla pogłębiania rozumienia literatury (Gardaś, 2020).

W dodatku na platformie Navoica nazwą użytkownika może być pseudonim, co ogranicza wzajemne poznanie się, utrudnia współpracę i *peer learning*. Anonimizacja sprzyja też niewłaściwym zachowaniom.

Konektywistyczne współtworzenie wiedzy może przejść w utrudnianie jej przyswojenia. Szkoda, że technologicznie zaawansowana Navoica nie została wyposażona w przydatne do współpracy użytkowników ćwiczenie typu wiki. Brak ten audytorka wyjaśnił bliżej niesprecyzowanymi *uwarunkowaniami technicznymi*.

3. Zablockowanie wstawiania prezentacji

Poznanie humanistyczne nie ogranicza się do przyrostu wiedzy, lecz stanowi rodzaj samopoznania oraz interpretacji kontekstów, które nie mają racjonalnego porządku (Bytniewski, 2011, s. 338, 341, 343). W konsekwencji z trudem mieści się w linearnym tekście, nawet z obrazkami czy multimediami. Dosłownie rozumiejący pełne zdania użytkownicy wytwarzają na ich bazie uproszczenia i stereotypy. Dlatego hasłowe (Żurek, 2006, s. 43-45) prezentacje multimedialne sprawdzają się lepiej niż multimedia czy tekst linearny. Wspomagają indywidualne uczenie się (Jędryczkowski, 2008, s. 73), są przyswajane przez osoby o różnych profilach poznawczych (Jędryczkowski, 2005, s. 223-224, 266), utrzymują ich uwagę i mogą być efektywnie wykorzystywane przez osoby z wadami wzroku lub słuchu (Jędryczkowski, 2005, s. 224). Natomiast przekaz tekstualny utrudnia asocjacyjny sposób komunikowania na rzecz informacyjnego.

Audytorzy słusznie zalecają zamieszczanie na platformie wszystkich zasobów kursu w postaci forów dyskusyjnych, tekstów w HTML, ćwiczeń i filmów, zamiast z hiperłączy np. do YouTube. Dzięki temu Navoica może działać niezależnie od ewentualnych zewnętrznych trudności.

Ilustracja 3. Kategorie zasobów platformy Navoica: fora, teksty, ćwiczenia i filmy³

Nie umożliwiono jednak wstawiania prezentacji PowerPoint, uznawszy, że „kurs z plikami .pdf nie jest kursem MOOC” (cytat z korespondencji z audytorą). Tymczasem cechy konstytuujące MOOC to nie środki przekazu informacji, lecz: otwartość, masowość, sieciowość i autonomia użytkownika (Gurba, 2015, s. 69, 89). Prezentacje, z przestrzennymi zestawieniami zjawisk w formie werbalnej i graficznej, sprawdzają się w roli narzędzia do unaoczniania zależności, struktur relacji i wpływów.

Prezentacje mogą być pobierane na platformę Navoica jedynie z Google Docs, a kurs staje się zależny od amerykańskiego koncernu mimo orzeczenia Europejskiego Trybunału Konstytucyjnego z 16.07.2020 r., że przesyłanie danych poza UE nie jest bezpieczne (Court of Justice of the European Union, 2020).

Ilustracja 4 przedstawia skan ekranu z kursu *Literatura a nowe media*. W prawym dolnym rogu pojawia się nazwa usługi: Google Slides.

W dydaktyce literatury stosuje się nauczanie przez przeżycie (Bortnowski, 1977, s. 46-120; Chrzęstowska, 1979, s. 6; Mikoś, 2009), wyzwalone w zdalnym nauczaniu m.in. prezentacjami dostarczającymi wrażeń wzbudzanych przestrzennym i celowym wiązaniem tekstu, słów kluczowych, grafiki i multimedialnych. Prezentacje z celową architekturą informacji są niezastąpione, używa ich większość wykładowców. Zgodnie z zasadą przyległości przestrzennej Mayera (2009, s. 135) relacje tekstu i obrazu na płaszczyźnie ekranu stanowią wizualne wsparcie rozumienia problemów. Studenci od razu wiedzą, co jest najważniejsze, a co stanowi treść uzupełniającą, przykład lub komentarz.

Do stosowania prezentacji zniechęcają udzielane przez audytorów instrukcje, w których np. oczekuje się od autora kursu zmiany elementu kodu *iframe* na *width=100*, podczas gdy wielkość okienka jest dobierana automatycznie. Zaleca się ustawić samoczynne zmienianie się ekranów prezentacji w odstępach minutowych, choć trafniejsze mogą być inne. Schematyczne instrukcje audytorów wynikają z charakterystycznej dla UTG unifikacji kształcenia.

³ Źródło: https://studio.navoica.pl/container/block-v1:UniwersytetPedagogicznywKrakowie+Lit4+2021_S1+type@vertical+block@3bf2f3f86da746d0be92c4ee1fe375d8

Ilustracja 4. Ekran wyświetlanej prezentacji

19

Reinhard Döhl *Apfel*, 1965

Precyzyjne uporządkowanie sprawiło, że nie zauważasz słowa *Wurm*. Poeta podkreślił w ten sposób, że nie spodziewamy się tego, iż piękne jabłka też bywają robaczywe...

Reinhardt Dohl <https://amp.en.google-info.cn/27974072/1/reinhard-dohl.html> 10.05.2021

Anna Słószarz Literatura ergodyczna

< 19 > ⋮

Google Slides

4. Utrudnienia w stosowaniu hiperłączy

Dostęp do kursu utrudnia długość hiperłącza: 101 znaków do wersji roboczej i 307 do opublikowanej – co komplikuje dotarcie do kursu, zwłaszcza z uczelnianego komputera.

Natomiast audytorzy preferują podkładanie hiperłącza pod napis *Tutaj link*, zamiast zamieszczania hiperłącza w całości. Tymczasem konstrukcja hiperłącza sygnalizuje rodzaj zasobów (.com, .edu, .gov) i często zawiera nazwę witryny. Informacje te pozwalają ocenić wiarygodność treści. W dodatku w trybie *off line* czy na wydruku podlinkowania są niewidoczne.

Formułując z kolei żądanie usunięcia nieaktywnych hiperłączy i nazywając je „błędnymi”, audytorka nie uwzględniła faktu, że analizowano zasoby zarchiwizowane. Przyczyna ich usunięcia ilustrowała trudności techniczne, towarzyszące umieszczeniu literatury w Sieci. Hiperłącze natomiast podano z uwagi na prawa autorskie. Data dostępu informowała, że zasób nie jest już udostępniany. Jednak audytorka jako reprezentantka UTG uznała, że hiperłącze ma prowadzić do celu, a użytkownik powinien

być traktowany jak klient, któremu należy sprawnie zaoferować edukacyjną usługę w postaci informacji, nie zmuszając go do myślenia, zwłaszcza o zasobach, których już nie ma. Uznała też, że nieaktywne linki mogą po pewnym czasie prowadzić do nieodpowiednich treści, więc zalecając ich usunięcie, wprowadziła prewencyjną cenzurę założywszy, że autorzy kursów MOOC nie kontrolują hiperłączy, świadcząc usługi edukacyjne pragmatycznie.

5. Unifikacja testów

Postawiono na automatyzację oceniania ćwiczeń i testów, konieczną w kursie MOOC. Nie przewidziano ułatwienia oceniania ważnych w literackim kształceniu zadań otwartych, np. przez automatyczne przeliczanie punktów za spełnienie kryteriów. Na platformie dominują pytania zamknięte. Jest to krok w kierunku automatyzacji zdalnego kształcenia i algorytmizacji działań w ramach uczenia się i pracy.

Tymczasem w dydaktyce odchodzi się od egzaminów na rzecz oceniania procesualnego: traktowania wiedzy dynamicznie, stawiania na świadomość jej struktury i źródeł oraz stałą rewizję i afirmację nowych rozwiązań (Kopaczyńska, 2004, s. 74). Mimo to administratorzy Navoiki narzucili konieczność zamieszczenia testu końcowego.

W testy wbudowano strategię *podpowiadania* z nieograniczoną liczbą możliwych odpowiedzi.

Ilustracja 5. Podpowiedzi przy jednym z pytań

Remediacja książki:

Poprawna jest jedna odpowiedź.

Wybierz opcję

?

1. **Podpowiedź (1 z 2):**Digitalizowany tekst jest czytany w ramach innych praktyk kulturowych, niż drukowany.
2. **Podpowiedź (2 z 2):**Książki drukowane bywają cenne, cyfrowe można kopiować bez ponoszenia opłat.

Kolejna podpowiedź

Wskazówka ma sens przy pytaniach o szczegóły albo gdy pytania mogą być źle zrozumiane. Jeśli są jednoznaczne, korzystanie z podpowiedzi mogłoby obniżać punktację. Navoica nie umożliwia jednak ani punktacji obniżonej, ani częściowej. *Podpowiadanie* zwiększa bowiem liczbę użytkowników kończących kurs, co jest ważne w ocenie kursu

przez pryzmat stosowanych w UTG wskaźników realizacji projektu. Nie ma możliwości zmiany słowa *Podpowiedź* na *Wskazówka*.

6. Nadreprezentacja filmów

Autorzy zachęceni są do tworzenia animacji oraz filmów, które po osadzeniu na platformie zyskują stabilność. Jednak ich dydaktyczna przydatność bywa zróżnicowana, a tworzenie wymaga kompetencji technicznych i czynności organizacyjnych, w zakresie których twórcy platformy nie oferują wsparcia.

Promowanie wstawiania filmów miało uzasadnienie techniczne, ale nie merytoryczne, gdy po zamieszczeniu kursu na platformie Draft audytorka, nie zapoznawszy się z jego zawartością, nalegała na przeniesienie treści z prezentacji do krótkich filmów, aby autorka omówiła problemy. Tymczasem nagrane wykłady z neurodydaktycznego punktu widzenia są dla odbiorców wyczerpujące z uwagi na trudność koncentracji na obrazie, niską motywację, brak zaangażowania, zmęczenie itd.

Promowanie filmów w roli narzędzi edukacyjnych nie wydaje się zasadne, choć na UTG jest postrzegane jako element zaawansowanego technologicznie kształcenia.

7. Standaryzacja form

Audytorka uzasadniała propozycje zmian argumentami: „W większości naszych kursów...”, „Dla spójności z resztą platformy, warto byłoby zmienić...”. Tymczasem wskutek unifikującego podejścia kursy są pozbawiane oryginalności i algorytmizowane. Ułatwia to pracę audytorom i obsłudze technicznej. Jednak standaryzacja i mechanizacja „nie pozwalają na zaistnienie warunków do rozwoju, do konstruktywnie prowadzonej refleksji nad wewnętrznym i zewnętrznym kształtem środowiska edukacyjnego” (Szymańska i in., 2018, s. 33), a kurs literaturoznawczy trudno poddaje się algorytmizacji.

Audytorki proponowały unifikujące rozwiązania bez zapoznania się z treściami merytorycznymi kursu, a to mogłoby być obowiązkowe, skoro każdy kurs przydzielony jest do jednego z audytorów. Nie orientowały się w specyfice dydaktyki dyscypliny, reprezentowanej przez kurs. Sytuacja taka utrudnia rozwój e-learningu i tak zaniedbanego w zakresie kształcenia literackiego.

Wyniki analizy naukowej

Zebrane obserwacje wskazały, że Navoica jest odpowiednikiem UTG, co pociąga za sobą niedoreprezentowanie kształcenia literackiego. Hipoteza potwierdziła się częściowo, ponieważ mimo trudności kurs zamieszczono.

Informacje zgromadzone w ukierunkowanych wywiadach okazały się zbieżne z wynikami obserwacji. Navoica nie korzysta z edukacyjnych doświadczeń najlepszych uczelni świata, gromadzonych m.in. w postaci funkcjonalności platformy MOODLE. Dlatego autorzy reprezentujący nauki humanistyczne i społeczne stwierdzali po przygotowaniu kursów na platformie Navoica, że preferują MOODLE.

Wnioski

Navoica przyczynia się do rozwoju nauk inżynierjno-technicznych, ale też do ograniczenia edukacji literackiej i makdonaldyzacji kształcenia.

Należałoby wprowadzić możliwość zamieszczania na platformie Navoica ćwiczeń typu wiki, prezentacji PowerPoint, akceptowania przez prowadzącego wpisów przed zamieszczeniem ich w forum, ułatwienia w ocenianiu zadań otwartych, dać możliwość budowania dłuższych jednostek i rezygnacji z testu końcowego.

Rekomendacje

Badaniu porównawczemu warto poddać funkcjonalności innych platform, np. MOODLE, EdX, Blackboard, Coursera, a także zamieszczane na nich kursy literaturoznawcze, analizując sposoby prezentowania treści merytorycznych i aktywność użytkowników. Triangulacji wyników mogłyby posłużyć wywiady z użytkownikami i autorami kursów.

Audytorów warto byłoby wyłonić, organizując adresowany do wszystkich uczelni konkurs, w którym wybrano by osoby z doświadczeniem e-learningowym, dydaktycznym i reprezentujące prezentowane na platformie Navoica dyscypliny nauki.

Navoica potrzebna jest współpraca z uczelniami, instytucjami naukowymi i oświatowymi, organizacjami, a nie tylko zaangażowanie niewielkiego grona wykładowców, którzy realizują projekt. Promocyjne posty na Facebooku czy Twitterze nie trafiają do wszystkich potencjalnych użytkowników. Brak współpracy prowadzi do osłabienia działań i upadku przedsięwzięcia. Dlatego zasoby platformy Navoica mogłyby nadzorować Ministerstwo Edukacji i Nauki, które jest jej właścicielem. Sposób rozwiązywania problemów dydaktycznych i technicznych mogłyby zaś doradzać np. Stowarzyszenie E-learningu Akademickiego.

Navoica może powtórzyć los Polskiej Biblioteki Internetowej, która też miała docierać z edukacją do każdego zakątka Polski. Jednak nie zadbano o współpracę nawet z bibliotekami internetowymi, z których kopiowano zasoby bez ich zgody. Niekompetencja skutkowałą likwidacją przedsięwzięcia i stratą publicznych pieniędzy.

- Abdelghani, B. (2020). Trends in MOOCs Research: Analysis of Educational Technology Journals. *International Journal of Emerging Technologies in Learning*, 15(17), 47-68. <https://online-journals.org/index.php/i-jet/article/view/14637>
- Bortnowski, S. (1977). *Ścisłość i emocja. Szkice polonistyczne*. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
- Bytniewski, P. (2011). Funkcje i cele nauk humanistycznych. *Zagadnienia Naukoznawstwa*, 3(189), 137-148. <https://journals.pan.pl/dlibra/publication/108249/edition/93893/zagadnienia-naukoznawstwa-2011-no-3-funkcje-i-cele-nauk-humanistycznych-komplementarnosc-czy-sprzecznosc-bytniewski-pawel?language=pl>
- Chrzęstowska, B. (1979). *Teoria literatury w szkole. Z badań nad recepcją liryki*. Zakład Narodowy Im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.
- Court of Justice of the European Union. (2020). *The Court of Justice invalides decision 2016/1250 on the adequacy of the protection provided by the EU-US Data Protection Shield* (Judgment in case C-311/18, Press release No 91/20 Luxembourg, 16 July 2020). <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2020-07/cp200091en.pdf>
- Eco, U., Rorty, R., Culler, J. i Brooke-Rose (1996). *Interpretacja i nadinterpretacja* (S. Collini, red., T. Bieroń, tłum.). Wydawnictwo Znak.
- Fish, S. (2002). *Interpretacja, retoryka, polityka. Eseje wybrane* (K. Abriszewski i in., tłum.). Universitas.
- Gardaś, A. (2020). Twittering critics i wpływ mediów społecznościowych na krytykę literacką. *Media i Społeczeństwo*, 13, 78-90. http://www.mediaispoleczenstwo.ath.bielsko.pl/art/13/media_i_spoleczenstwo_nr_13.pdf#page=65
- Gurba, K. (2015). *MOOC. Historia i przyszłość*. Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Wydawnictwo Naukowe.
- Haberla, M. i Bobowski, S. (2013). Od uniwersytetu średniowiecznego do Uniwersytetu Trzeciej Generacji. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, 315(1), 230-372. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=112325>
- Hozyasz, K.K. (2020). Rola literatury pięknej w edukacji medycznej. *Pielęgniarstwo i Zdrowie Publiczne*, 10(3), 171-177. <https://pzp.umw.edu.pl/pdf/2020/10/3/171.pdf>
- Jędrzyckowski, J. (2005). *Prezentacje multimedialne w procesie uczenia się studentów*. Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Jędrzyckowski, J. (2008). *Prezentacje multimedialne w pracy nauczyciela*. Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego.
- Kaliszewski, A. (2011). Literatura XX i XXI wieku w kształceniu dziennikarzy. Zarys problemu. W: K. Wolny-Zmorzyński i J. Snopek (red.), *Dziennikarstwo a literatura w XX i XXI wieku* (s. 51-70). Poltext.
- Komitet Nauk Geologicznych PAN. (2009). *Stanowisko Komitetu Nauk Geologicznych Polskiej Akademii Nauk w sprawie zagrożenia globalnym ociepleniem*. Komitet Nauk Geologicznych Polskiej Akademii Nauk. http://www.kngpan.agh.edu.pl/wp-content/uploads/Stanowisko_KNG_w_sprawie_zmian_klimatu.pdf
- Komitet Nauk Geologicznych PAN. (2019). *Stanowisko Komitetu Nauk Geologicznych Polskiej Akademii Nauk w debacie klimatycznej*. Komitet Nauk Geologicznych Polskiej Akademii Nauk. http://www.kngpan.agh.edu.pl/wp-content/uploads/Stanowisko-KNG_klimat_2019.pdf
- Kopaczyńska I. (2004). *Ocenianie szkolne wspierające rozwój ucznia*. Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Kvale, S. (2010). *Prowadzenie wywiadów* (A. Dziuban, tłum.). Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Markiewicz, H. (1996). O falsyfikowaniu interpretacji literackich. *Pamiętnik Literacki*, 87(1), 59-74.

- Marquard, O. (1994). *Apologia przypadkowości. Studia filozoficzne* (K. Krzemieniowa, tłum.). Oficyna Naukowa.
- Mayer, R.E. (2009). *Multimedia learning*. Cambridge University Press.
- Mikoś, E. (2009). *Lekcje empatii: czytanie poezji dwudziestowiecznej w liceum: literatura – psychologia – dydaktyka*. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego. <https://rep.up.krakow.pl/xmlui/handle/11716/746>
- Sato, K. (2019). The introduction of reformation of liberal arts education for dental students: A case example of health sciences University of Hokkaido. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio N. Educatio Nova*, 4, 39-55. <https://journals.umcs.pl/en/issue/view/568/showToc>
- Siemens, G. i Downes, S. (2011). *Connectivism and Connective Knowledge 2011*. <https://web.archive.org/web/20121003160521/http://cck11.mooc.ca/how.htm>
- Solanowska-Ratajczak, E. i Jasiak, A. (2021). Mity klimatyczne [jednostka w MOOC]. W: *Zdjęcia satelitarne w szkole*. Navoica. Ogólnopolska, bezpłatna platforma edukacyjna z kursami typu MOC. https://navoica.pl/courses?search_query=zdj%C4%99cia+satelitarne
- Stake, R. (2009). Jakościowe studium przypadku (M. Sałkowska, tłum.). W: N.K. Denzin i Y.S. Lincoln (red.), *Metody badań jakościowych* (t. 1, s. 623-654). Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Sulkowski, Ł. i Ignatowski, G. (2016). Zagadnienia etyczne a edukacja polskich menedżerów. *Horizonty Wychowania*, 15(34), 283-295. DOI: 10.17399/HW.2016.153416
- Szymańska, M., Ciechowska, M., Pieróg, K. i Gołąb, S. (2018). *Badania w działaniu w praktyce pedagogicznej. Wybrane przykłady*. Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum, Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum w Krakowie. <https://wydawnictwo.ignatianum.edu.pl>
- Ślósarz, A. (2021). *Literatura a nowe media* [MOOC]. Navoica. Ogólnopolska, bezpłatna platforma edukacyjna z kursami typu MOC. <https://navoica.pl/courses>
- Wieczorkowska-Wierzińska, G. (2011). *Psychologiczne ograniczenia*. Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego.
- Wissema, J.G. (2005). *Technostarterzy. Dlaczego i jak?* Edit Sp. z o.o. & Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości. <https://www.parp.gov.pl/files/74/81/105/technostarterzy.pdf>
- Żurek, E. (2006). *Sztuka prezentacji*. Poltext.

Copyright and License

This article is published under the terms of the Creative Commons Attribution – NoDerivs (CC BY- ND 4.0) License <http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>